

Мельниченко О.В., д.е.н., доц.
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
Самородов Б., д.е.н., проф.
Харківський навчально-науковий інститут
ДВНЗ «Університет банківської справи»
Луцик М.В., к.е.н., доц.
ДВНЗ «Університет банківської справи»

ОКРЕМІ ПИТАННЯ АНАЛІЗУ ВИТРАТ НА ОСВІТУ

Розвиток суспільства найчастіше пов'язаний із розвитком окремої особистості, її культури, освіченості тощо. Рівень інвестицій у освіту й науку та організації освітньо-наукової роботи визначають можливості держави та кожного громадянина. При цьому рівнозначно важливими є як розмір таких інвестицій, так і якість організаційної роботи, що забезпечує належний поступ відповідної галузі. Такий підхід важливий на індивідуальному, локальному рівні, а також на загальнодержавному. Так, не можливо лише за рахунок значних фінансових вкладень у розвиток особистості досягти необхідного результату. Важливо також забезпечити належний контроль за здобутими компетенціями, які у свою чергу залежать від поданого матеріалу та якості підготовки фахівців, відібраних відповідним чином, режим роботи тощо.

Певною мірою дискусійним (з огляду на можливу заполітизованість) мірилом успішності на державному рівні інвестицій в освіту й науку є рейтинг держав, громадяни яких здобували Нобелівську премію. Так, з 1901 року найбільше премій було здобуто діями зі Сполучених Штатів Америки (367 осіб), Великобританії (132 особи), Німеччини (107 осіб), Франції (62 особи) [3]. Перелічені держави, як відомо, роблять неабиякий внесок у розвиток освіти й науки у своїх державах, тому й результати відповідні. Натомість наша держава не має жодного лауреата цієї нагороди.

Важливим при цьому є й організація фінансування, на окремих питаннях аналізу якої ми зупинемось у нашій доповіді.

В Україні маємо такий алгоритм фінансування вищої освіти, коли державні кошти виділяються вищому навчальному закладу в залежності від кількості студентів, прийнятих за державним замовленням і таке фінансування на сьогодні, наприклад, для студентів економічних спеціальностей складає близько 32 тис. грн. на одного студента. При цьому вартість навчання для студента тієї ж спеціальності й форми навчання тощо на контрактній основі складає від 15 до 20 тис. грн. Такий розрив у вартості призводить до того, що керівники навчальних закладів, переслідуючи локальні цілі свого ВНЗ і не враховуючи загальнодержавних інтересів, більше зацікавлені у прийнятті на навчання студента, який навчатиметься за рахунок коштів державного бюджету, оскільки на рахунок такого навчального закладу поступить більше коштів. Пізніше в рамках ліцензованого обсягу зараховуються додатково також контрактники. Таким чином, у країні маємо зростання кількісного показника людей з вищою освітою на фоні постійно низької якості фахівців.

Звісно, описана ситуація лише одна з великої кількості граней проблем системи вищої освіти і така проблема стосується лише окремого сегменту ВНЗ і не має відношення, наприклад, до великих університетів. Разом з тим, вважаємо, що на неї варто звернути увагу.

Найближчий та найрозвиненіший сусід України Польща йде іншим, так званим скандинавським, шляхом визначення рівня фінансування вищої освіти, коли рівень

фінансування співвідноситься не з кількістю студентів, а з якісним чинником, тобто співвідношенням між кількістю студентів та кількістю науково-педагогічних працівників [1].

При цьому вважається, що оптимальним співвідношенням є 1:12 (один викладач на 12 студентів), оскільки в такому разі можна досягти найбільш ефективного навчального процесу. При цьому польська система передбачає зменшення фінансування навчальних закладів, у яких такий показник є більшим, на 5%, що, безумовно, є хорошим аргументом для прийняття рішення керівництвом ВНЗ щодо обмеження вступу або оголошення додаткового прийому на роботу науково-педагогічних працівників. При цьому останній спосіб приведення показника до нормативного значення не є найкращим через додаткові витрати на пошук та утримання персоналу.

В Україні також існує алгоритм розрахунку кількості студентів на одного викладача і він залежить від спеціальностей (напрямку підготовки) та освітніх рівнів. Так, для економічних спеціальностей, для освітніх рівнів бакалавра таке співвідношення складає 12,5, для магістрів 6,25; для юридичних дисциплін – 13 та 6,5; для інформаційних технологій 10 та 5 відповідно. Фінансування ж ВНЗ не залежить безпосередньо від дотримання цих норм навчальними закладами.

Разом з тим, слід відмітити неоднорідність такого показника в країнах ЄС згідно зі статистичними даними [2]: у Бельгії він складає 21,3; у Німеччині 11,7; у Хорватії 66,9; у Норвегії – 10,1 тощо.

Звісно, на рівень освіченості суспільства та його добробуду впливає значна кількість факторів, і дослідити достеменно вплив кожного з них практично неможливо, проте висновок щодо необхідності приділення уваги освіті й науці залишається беззаперечним. Варто відмітити, що співвідношення 1:12 не є панацеєю для вирішення проблем якості вищої освіти. Це підтверджує показник Бельгії, яка є високорозвиненою країною на сьогодні. А зниження цього показника може бути лише способом боротьби з безробіттям, методом досягнення рейтингових показників, демонстрації діяльності уряду тощо,

Список використаної літератури:

1. *Minister Gowin chce modelu: 1 wykładowca na 12 studentów. Jak to wygląda na UWM-ie?* URL: <http://student.wm.pl/391204,Minister-Gowin-chce-modelu-1-wykladowca-na-12-studentow-Jak-to-wyglada-na-UWM-ie.html#ixzz4v2EADFZw>.

2. *Statistiken über Hochschulbildung (tertiäre Bildung).* URL: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Tertiary_education_statistics/de.

3. *The beautiful little islands that have produced the most Nobel prize winners per capita.* URL: <http://www.telegraph.co.uk/travel/maps-and-graphics/countries-nobel-prize-winners-per-capita>.